

Svoboda državljanov, narodov pa zakonodavstvo.

Kakor znano, je bila Taffejeva vlada izdelala poseben načrt kazenskega zakonika o zločinstvih, pregreških in prestopkih. S tem načrtom se je potem dolgo bavil poseben odsek, in koalicijska vlada bi rada prodrila z zasnovo, kakor jo je končno predelal isti odsek. Sedaj se je v državnem zboru, po završeni glavni razpravi, pretresalo nekaj zaglavij, med temi tudi zaglavje o zločinstvih in pregreških proti delovanju in ugledu državne oblasti. To zaglavje se dostaje v obče javnega mnenja, v prvi vrsti takega, kakoršno se najbolj izraža po novinstvu. V tem zaglavju se nalagajo velike kazni v denarju in hude v pogledu na zapor in ječo.

Ker ima Židovstvo glavne organe in glavno besedo, specijalno v nemškem, kakor na Ogerskem v madjarskem novinstvu, umevno je, da gre tu tudi Židom za kožo, in glavno glasilo „Židovske zaveze“ v Avstro-ogerski, „N. Fr. Pr.“ ostro presojuje stilizacijo mišljenega zaglavja, zajedno obsojuje postopanje koalicije in celó nemško-liberalne stranke zaradi mlačnosti, ki jo kaže pri razpravljanju tega zaglavja. Ta prvi židovski organ piše (2. t. m., str. 3.) doslovno: „Kazenski zakon, ki je predložen državnemu zboru, je novinstvu najprotivniši in najsovražniši zakon, ki se je razglasil kedaj. Tendencija malone vsakega paragrafa V. glavnega zaglavja meri nato, da bi stavil novinstvu zanjke, in da bi s prožnostjo (elasticiteto) pojmov državnemu pravniku in sodniku dal priliko k še prikladnišemu uporabljevanju objektivnega postopanja. Novi kazenski zakonik v zvezi z objektivnim postopanjem pomenja otvorjenje nove dobe za prosledovanje novinstva, kakoršnega nismo doživeli niti v Avstriji. Zato izpolnjujejo mladočeški poslanci svojo dolžnost na način, ki je prek in prek dostojen vsega priznanja, ko neumorno z vso odločnostjo pobijajo prožne odstavke (Kautschuk-Paragraphe) V. in VI. zaglavja, in ne le češko, tudi vse avstrijsko novinstvo jim je dolžno zahvale.“

„Velike stranke, kakor se kaže, so brez razuma nasproti vprašanju o svobodi, katera sestavljajo jedro prepira. Tem strankam se bode dani v razumu še le tedaj, ko bodo v svojo škodo čutile storjene zamude. Menili bi, da levica je za Taffejeve vlade dovolj občutila blagoslove objektivnega postopanja. Kaže se, da poldrugo leto je bilo zadosti, da je izbrisalo te spomine, in kakor da bi nemško-liberalna stranka ne mogla umeti, da bi

utegnila zopet jesti kruh opozicije. Na Nemškem se bore najplemenitiši duhovi naroda za pravo *svobodnega izražanja mnenja proti ruere in servitium* (tiranje v sužnjost); pri nas se mečejo hladnokrvno v sužnjost radi lepih očíj grofa Schönborna“.

Na drugem mestu opominja isti organ poslance, naj bi se zavedali, da se s tem zakonom „sklepa omejenje politiške svobode na desetletja.“

Sosebno pa je v tem glasilu še poseben članek (3. t. m.) zanimiv, ki govori o tako zvani predlogi o prekucijah v velikonemškem državnem zboru, in potem primerja isto predlogo s sedaj razpravljanim kazenskim zakonikom v našem državnem zboru. Po nemški predlogi se bode kaznoval ta, ki bi psoval vero, državo, zakon, rodbino ali imovino, in sicer na način, ki bi bil opasen občenemu miru. „Po tej predlogi se bode kaznovali tisti, ki bi javno proslavljali zločinstva ali do cela določno našteje pregreške, naš (avstrijski) načrt kazenskega zakonika pa hoče kaznovati proslavljanje vsakega dejanja, kateremu grozi kazen, in še le danes se je zbornica poslancev odločila, da je to grozovito določbo zavrnila odseku v novo pretresovanje.“

Glavni židovski list povdarja dalje, da v Nemčiji so še največi duhovi v znanstvu in umetnosti podpisali na protestih in peticijah vsega naroda, da bi se preprečila predloga o prekucijah. „Kje pa je v Avstriji vzlet duhov, ki bi se obrnil proti avstrijski predlogi o prekucijah? Brez najmanjše udeležbe občinstva razvija se debata o kazenskem zakonu v zbornici poslancev. Naši učenjaki se ne zganejo, naši pesniki in umetniki so nemi, in najmanj je takih, ki bi se bili samo seznanili z vsebino kazenskega zakona, pod katerim bodo stali njih duševni proizvodi.“

Tako vsklika prvi židovski list v našem cesarstvu, potem povdarja, da samo z izvrševanjem volilnega prava in s tem, da se četoma pridružujejo h kaki stranki, ni še izpolnjena politiška državljanska dolžnost. To glasilu, ki zagovarja in, rekli bi, tudi najbolj vzdržuje nemško levico, soglaša s pritožbo, da med to stranko in narodom ni nikake vzajemnosti. Nadalje se pritožuje nad vsemi strankami, češ, da njih agitacije sezajo le do vprašanj, ki se dostajajo dobičkov in zaslužkov. Vse zanimanje da je obseženo v „pritožbah o jezikovni enakopravnosti“, kakó pa polagoma popolnoma zamira vse pravo o samodoločbi državljana, kakó zaostajajo vsa predpolaganja nje-

govega političnega prava, kakó raste vsemogočnost birokracije, in kakó se manjša njegova ustavna svoboda, o tem jih premišluje le najmanjše število . . .

„Ako ne vpliva javni duh na parlamentarna posvetovalja, potem morajo pripasti vplivu frakcijskega duha in vlade, in nam se prav godi, ako kažeta zakonodavstvo in uprava ta značaj. *Pred vsem pa zadeva to očitano inteligentno in naobraženo sloje*, katerim je duševno gibanje v Nemčiji na veliko sramoto. Ako je prepuščeno malone jedino najspodnjišim slojem, da se brigajo za državljansko svobodo, in da se branijo proti njenemu omejevanju, mora inteligencija izgubiti vodstvo, in posledice moremo prijeti uže z roko.“

„Da bi zaprečila to, morala bi se sestaviti *kaka koalicijska zunaj parlamenta*, da bi oplodila koalicijo v parlamentu, in da bi jo zaščitila pred zamlakuženjem. Kar je v Nemčiji možno, . . . , to tudi v Avstriji ne bode nemožno.“

Zakaj smo proti običaju na tem mestu navedli toliko odstavkov in stavkov iz glasila, ki je najsovražniše vsemu Slovanstvu? Ker je v tem elegičnem tugovanju, toženju, obtoževanju, vabljenju in opominjanju, največja — samozatožba tega pogubnega glasila samega, potem zatožba vsega židovskega novinstva, specijalno židovskega vpliva na vse javno mišljenje in delovanje v naši državi, nadalje rezka zatožba nemške levice kot najškodljiviše stranke v vsem ustavnem in parlamentarnem življenju tostranske polovine cesarstva. Židovski organ obsoja nadalje sedanjo koalicijo, ko se z druge strani stalno bori za njo; z obsodbo koalicije obsojuje isti organ pa tudi ves sistem, v katerem ima koalicija svojo oporo. Vse, vse, kar obsojuje ta organ „Izraelitske zaveze“, je obsodba tega, kar ta organ drugače zagovarja od začetka do danes, in ironija je hotela, da isti organ mora hvaliti Mladočehe kot zaščitnike svobode češkega in vsega avstrijskega novinstva, iste Mladočehe, katerim drugače odreka celó lojalnost. Sedanjo državnozborska koalicija potrebuje — po besedah „N. F. P.“ — protikoalicije zunaj parlamenta; državnozborska koalicija je v opasnosti, da se pomlakuži, in ne-parlamentarna koalicija naj bi jo ščitila, da ne utone, da ne pogine — v močvirju! Kdo bi se bil nadejal take obsodbe od take strani!

Da bi se kaj izpremenilo na bolje vsled te množične stranske rezke kritike, ne moremo in ne smemo verovati, pač pa smo dolžni zapomniti to obsodbo strank, koalicije in sistema, ker svedoči, da posebni trenotki tirajo tudi zagovornike sedanjega položaja k odkritosrčnim izjavam, katerih smisel je tak, kakoršen odgovarja dejstvu, in kakor ga opisujejo nasprotniki sistema in pristaši sedanje opozicije. Židovski glavni organ bi se ne bil nikdar spozabil v toliko, da bi razkril resnico, ko bi ne pošteval svojih lastnih interesov, potem interesov vsega židovskega novinstva in agitacijskega aparata. Ko bi se snovali zakoni v popolno potlačanje svobode drugih državljanov, židovske novine bi bile nasproti temu hladnokrvne, ako bi se taki zakoni ne dotikali tudi židovskih interesov. Le kjer so hebrejski dobički in izgubički nerazdružljivi z interesi drugih državljanov in narodov, postavi se židovsko novinstvo na stališče skupne zaščite, misli pa vendar le na svojo specifično brambo.

Kar se dostaja tu mišljenih zaglavij kazenskega načrta, razpravljanega v našem državnem zboru, so zares taka, da krčijo dosedanje itak omejeno svobodo. Če pa poštujemo vzroke, da je prišla vlada do takih zasnov,

in da je tudi odsek za kazenske zakone konečno ostal pri takih, proti svobodi obrnenih stilizacijah, dolžni smo naglašati, da je židovsko novinstvo na prvem mestu zakrivilo nekaj takih ostrih določeb. Židovsko novinstvo piše namreč v soglasju z židovskim značajem; ta značaj je pa tak, da ne pozna nobene mere: v dobah zlatih let je ohol do neznosnosti, v dobah medlih let pa tuguje do nedostojnega poniževanja, in to odgovarja dejstvu, da noben historičski narod ni zapustil takih jeremijad, kakor uže davno, pred našo éro raztreseno židovsko pleme. *Pretiravanje* je jedna najglobljih črt židovskega značaja. Za hiperbole v mišljenju pa so sposobne seštevno tlačene in pritiskane množice. Takó so se mogli židovski agitatorji vsiliti delavskim množicam, da jih vodijo po raznih državah, seštevno tudi na Nemškem in, kakor se vidi na Dunaju, tudi v socialno-demokratskem taboru delavcev v Avstriji. Židovski agitatorji hujskajo delavce po listih in z ustno besedo do skrajnosti, in te dovajajo do mišljenja in naposled do dejanskega pojavljanja v merah, katerih ne more pretrpeti polagoma razvijajoči se javni red. Židovski agitatorji so bili na Nemškem prisilili Bismarcka, da je bil uvedel izjemne mere proti socialni demokraciji, in isti židovski agitatorji imajo na vesti, da je v obče mogla nemško-pruska vlada predložiti zgorej omenjeni načrt o prekucijah.

V našem državnem zboru pa je te dni pravosodni minister grof Schönborn zagovarjal navedena zaglavja novega kazenskega zakona s tem, da je navedel konkreten slučaj iz pisave glavnega delavskega socialnodemokratskega glasila, katero vodi na Dunaju *lid* dr. Adler. Ta slučaj je tako značilen, da morejo s kazanjem nanj predlagati najstrožje zakone proti svobodi, in je seveda velika napaka jedino v tem, da se specialne pojave iz posebnih taborov generalizujejo za različne sloje, torej tudi take, ki se ne zagrešajo ne po novinah, ne v govorih, ali celó z dejanji v takem smislu. Zakonodavci niso se pospeli ne v Nemčiji ne drugod na tisto stališče, s katerega bi na pr. židovske novine stavljali pod posebne zakone, v tem ko bi novine arijskih narodov puščali pri večji, njih dostojniši meri obče svobode. To je zakonodavcem silno težavno, ker je Židovstvo samo v novejši dóbi znalo postaviti zapreke zakonom, ki bi se obračali izključno proti nezakonitemu pretiravanju židovskih novin in agitatorjev. Židovstvo je namreč doseglo pod pretežno verske tolerancije v isti moment tudi enakopravnost ali avtonomijo svoje narodnosti. Le takó je možno razumeti, kakó more židovsko novinstvo hladnokrvno teptati narodna in historična prava slovanskih narodov naše monarhije; ko bi isto Židovstvo moralo še le boriti se za svojo versko in nacionalno svobodo, bi Slovanom, naj bi bilo še toliko plačano, nikdar ne odrekalo istih narodnih prav, oziroma verske svobode, kakor dela sedaj, ko je samo, vsled kratkovidnosti zakonodavstva, doseglo vse, kar potrebuje v ohranjanje svojih tradicij v verskem in nacionalnem pogledu.

Zaradi židovskega novinstva trpé v našem cesarstvu narodi in, kjer kaže, tudi veroizpovedanja negospodovalnih narodov. Kar se dostaja pa svobode državljanov v obče, pospešuje isto židovsko novinstvo, kakor smo dokazali, s svojimi hujskajočimi hiperbolami tako zakonodavstvo, ki krči občo državljansko svobodo. Isto židovsko novinstvo, ki sedaj obsoja zakone, omejujoče občo svobodo, je samo najbolj zakrivilo, da se vidi sploh potreba za tako krčenje. To, da židovske novine obsojajo sedaj mlačnost inteligencije nasproti novemu kazenskemu načrtu, obrača

se, ako sodimo stvari prav, proti židovskemu novinstvu samemu, in vsa nežidovska inteligencija bi po pravici očitala sedaj židovskim novinam, da so one še najbolj zakriville namere k nadaljnjemu omejenju tiskovne svobode. To velja ne le za Nemčijo, temveč tudi za naše cesarstvo in za vse tiste države, v katerih prihaja židovsko novinstvo do odločilnega javnega vplivanja.

Dunajsko glavno glasilo židovsko govori o inteligenciji v obče, s tem pa bije zopet sebe po glavi. Kdo se postavlja v Avstriji za čuvaje lojalnosti nasproti državi in dinastiji? Tu imamo dolgotrajen protislovanski sistem; vsled tega sistema gledajo pri uradnikih, ki niso iz pokolenja gospodovalnih narodnostij, tudi na njih politično mišljenje, in židovske ovađuške novine si prve usurpujejo samooblastno sodbo o raznih javnih osebah, in če jim te osebe niso po godu, užé izsledé kako životopisno črtico, vsled katere bi mogle očrtniti dotičnike in takó zaprečiti njih imenovanje ali povišanje na uradniški lestvici. Tako ovajanje se po židovskih novinah izvršuje celó proti nemškim uradnikom, ki bi ne ugajali požidjenemu taboru nemške levice.

Vsled takega ovajanja in krivičnega poročevanja se inteligencija, ki je v javnih službah, konečno prestraši, in, ker jej je treba skrbeti za zboljšanje plače, misli, da stori najbolje, ako se drži pri kraju, ako se sploh ne vtika v javno življenje, ako se naposled drži v strani celó od politički indiferentnih, najnedolžnejših društev, shodov in zabav. Kakó hoče potem glavno židovsko glasilo soudeležbe pri vprašanjih, ki bi pri zdravem položenu stvari v resnici morale zanimati na prvem mestu inteligencijo in še le potem najnižje sloje in širše množice v obče? O poslednjih konstatuje glavni organ d' „Alliance Israélite“, da so še jedine, ki se zanimajo za državljansko svobodo. Da, resnica je to, a zakaj? Zato, ker množice so zunaj uradniških služeb, one ne morejo niže stati, nego stojé, in ostaja jim, kolikor niso v pesteh podjetnikov, popolna svoboda, da se brigajo za državljansko svobodo, in da se branijo proti krčenju iste svobode.

To pa kaže na veliko občo bedo v ustavni državi, da ravno pri zakonodavstvu se ne udeležuje primerno inteligencija, katere je pri takem delu vendar največ potreba, in da se stvari vršé v popolnoma nasprotnem smislu od idejala, ki ga je gojil užé Platon baš gledé na zakonodavstvo. Platonova misel je bila in ostane vendar še prava, če tudi moramo drugače prezirati njegove konkretno zasnovane utopije.

Kakó hoče torej židovsko glavno glasilo privabiti inteligencijo k sklepu za kako protikoalicijo, ki bi zunaj parlamenta protestovala proti parlamentarni koaliciji, obsojeni zaradi mlačnosti nasproti V. in VI. zaglavju sedanjega kazenskega načrta? Kakó more židovski organ, n. pr. slovansko inteligencijo zvat k delovanju, katero drugače pri isti slovanski inteligenciji ovaja, opisuje in označuje kot nelojalno, kot protiavstrijsko, kot panslavistiško in zaničljivo kot „velikohrvatsko“, „velikoslovensko“ itd.? Ali se je židovsko novinstvo kedaj bolj useklo, nego ob tej, sicer jako važni priliki?

Sicer pa se sedaj nad židovskim novinstvom maščuje tudi dejstvo, da se ono obrača proti negospodovalnim, specialno slovanskim narodom kot takim. Glavni organ bagatelizuje tudi v tu mišljeni sestavi svojih jeremijad narodnostno vprašanje, ko izrecno trdi, da „ves interes do osnovnih prav je sedaj obsežen v pritožbah o jezikovni enakopravnosti“. Kdo pa je temu kriv? Zopet glavni pomočnik gospodovalnih narodov in strank, in pomoč

dobivajo ti narodi in te stranke v židovskem novinstvu. Židovsko glavno glasilo se pritožuje, da za veliko vprašanje novega kazenskega zakonika se ne brigajo ne nemška levica sama, ne državljani v obče. Zakaj se pa briga nemška levica? Za „Celjsko vprašanje“ in za take malenkosti, in to užé desetletja, in židovski glavni organ sam je napisal užé ne le veliko kopico člankov, ampak po cele velike pole svojih predalov samo o Celjskem vprašanju, v tem ko je zanemarjal, primerno poučevati o važnosti kazenskega načrta vsaj svojo stranko. Kdo je bolj vzgojil stranke gospodovalnih narodov, da porabljaajo vse svoje sile v odboj jezikovnih drobtin, nego pa ravno židovsko novinstvo? Kateri listi z večo gorečnostjo zabeležujejo malenkosti in ovađuštva, nego ravno židovske novine? Ali ni vladni načrt o kazenskem zakonu užé od leta 1891.? Ali židovsko novinstvo ni imelo časa toliko let, da bi pristaše požidjene levice poučilo dovoljno o tem načrtu?

No, druga točka pa je vendar še ostala, katere ni hotel ob tej priliki omeniti prvi židovski organ, in ta točka se dostaje rešitve narodnostnega in jezikovnega vprašanja. Ta organ vendar dobro vé, da slovanski narodi, nekoliko zavedeni, nekoliko kratkovidni, nekoliko pa prisiljeni, uporabljajo vse svoje duševne in mnogo tudi svoje gmotne sile v svojih narodnostnih borbah za prav drobne, drobne jezikovne mrvice. Isti židovski organ tudi dobre vé, da, vsled teh jednostranskih in stalnih naporov, slovanski narodi ne morejo niti misliti dovoljno na druge važne predmete, na vprašanja, kakoršna so obsežena tudi v novem kazenskem načrtu. Slovanska inteligencija niti se ne more pripravljati na pomoč pri reševanju drugih vprašanj, in tudi ko bi se sposobila za taka reševanja, pa duševno razpoložena biti ne more. Naš skupni parlament deluje torej z vezanimi silami na tiste strani, ki se dostajajo narodnostnih in državnopravnih vprašanj. Večina slovanskih poslancev nima in ne more imeti posebne volje, da bi z osredotočenimi silami sodelovala pri razpravljanju drugih vprašanj, in je torej še veliko čudo, če nekateri zastopniki storé kaj pri predmetih, ki niso v zvezi z narodnostnimi ali državnopravnimi vprašanji. Mladočehi zaslužijo naše občudovanje, kakor jim je glavni židovski organ po sili izrazil svoje priznanje, da se odlikujejo v brambi obče svobode in v pobijanju kazenskih paragrafov, ki se v preveliki meri obračajo proti krčenju svobode izražanja občega mnenja.

Kako duševno moč bi še le razkrivali in razvijali isti Mladočehi in poleg njih ostali slovanski zastopniki, ko bi se jim ne bilo treba več boriti za ustavna narodna prava in za razna historiška državna prava! Potem še le bi dobil centralni parlament pravo moč, svežost in sposobnost za razne probleme, ki se dostajajo tudi osnovnih pravic državljanov v obče. Dokler pa se ne reši narodnostno vprašanje in dosledno potem ne obnovi državno pravo historijskih narodov, ostane Dunajski osrednji zastop mlačen, mrtev, kakoršen se kaže nasproti razpravljanju novega kazenskega zakonika. Vsaka nova predloga torej trka najprvo na reševanje narodnostnega vprašanja, in pred to rešitvijo ta parlament ni sposoben za snovanje zakonov drugih vrst. Koalicija užé celó nima tistih lastnostij, katere so potrebne za obča vprašanja, ki se dostajajo enakomerno vseh slojev, narodov, v obče vsega naseljenja. Koalicija je po največ sposobna za vprašanja kapitalistiških interesov, in zato se nam zdi jako ponesrečena namera, da so odločili razpravljati kazenski zakon ravno s pomočjo koalicije. Opozicijske stranke so ne-

koliko tudi uže site preziranja, ker vidijo, da še toliko utemeljeni predlogi se zametajo z večino glasov koalicije, in naj se ta še toliko slabo udeležuje parlamentarnih razprav.

Kar velja pa za kazenski zakonik, ponavljalo se bode tudi pri drugih, bolj dalekosežnih predlogah, in zato je preduslovje zakonodavstva v našem državnem zboru — rešenje narodnostnega vprašanja, izvršenje narodnostne in jezikovne enakopravnosti za vsak narod. Svoboda

narodov v smislu narodnih organizacij je *conditio sine qua non* za vsakotero uspešno zakonodavstvo, in tudi to svedoči, da oportunistem slovanskih strank se ne zagreša le proti slovanskim narodom, ampak tudi proti interesom države in skupnega državljanstva, ker ne teži za tem, da bi se vstvarile najprej narodne organizacije, ki bi šle razvezale sedaj vezane moči zastopnikov v parlamentu in inteligencije v obče zunaj parlamenta. Le primerna opozicija pa more spraviti zavoženi voz zopet v pravi tir!

Iz M. J. Lermontova.

XXI.

Hvala.

O hvala! .. Za včerašnje ti priznanje,
Za pesem nisi nasmejala se:
Umela strasti nisi pa moje,
A za neiskreno tvoje šepetanje:

Hvala!

Ti v kraji drugem si nekdaž plenila;
Pogled prekrasen, govor tako živ
Ostane v duši mi nepozabljiv,
A nečem, da bi ti mi govorila:

Hvala!

Množiti ne želim v življenja cveti
Število žalostno tvojih rabov,
In slišati od tebe mesto slov,
Da znaš žestok ukor le mi zapeti:

Hvala.

Panaj lehladni tvoj pogled me — peče,
Ubije naj vse nade i želje,
In vse, kar v sroci si vzbudila, vse,
Teda ti duša moja vsaj poreče:

Hvala!

Fr. Celestin.

Хвала!

O хвала! .. За вчерашнее твое признание,
За песню неси насмеялась я:
Умела страсти неси на мою,
А за неискренно твоё шепетанье:

Хвала!

Ты в краю другом си некогда пленила;
Погляд прекрасный, говор так жив
Останет в душе мне незабываем,
А нечем, да бы ты мне говорила:

Хвала!

Множить не хотим в жизни твои цветы
Штёвилу жалостно твоих рабов,
И слышать от тебя место слов,
Да знашь жестокий укор ле мне запеть:

Хвала!

На нас же холодный твой взгляд жжёт печё,
Убьёт нас вся надежда и мечта,
И всё, что в сердце ты возбудила, всё,
Тогда ты душа моя всё порека:

Хвала!

М. А. Лермонтов.

Благодарю!

Благодарю! .. Вчера мое признание
И стих мой ты без смеха приняла:
Хоть ты страстей моих не поняла.
Но за твоё притворное вниманье:

Благодарю!

В другом краю ты некогда пленила;
Твой чудный взор и острота речей
Останутся навек в душе моей,
Но не хочу, чтобы ты мне сказала:

Благодарю!

Я-б не желал умножить в твои цветы
Печальную толпу твоих рабов
И от тебя слышать, вместо слов
Язывительной жестокой укоризны:

Благодарю!

О, пусть холодность твоих твоих взглядов
Пусть они убьют надежды и мечты
И всё, что в сердце возродила ты;
Душа моя тебе тогда лишь скажет:

Благодарю!

Isivnik.

Vatrenom ću...

Vatrenom ću ustati pjesmom
Na obranu roda moga,
Pokazat ću, da još ima
U nas žara hrvatskoga.
Kukavice sve nam nieću,
Htjeli bi nas zakopati,
Neka samo jedno znadu,
Da smo divi i Hrvati!

Jakom pjesmom više puta
Podari me moja vila,
Al je ova žarka sada
Sve mi druge nadkrilila,
Pa mi kliče klevetnicim:
Zavidnici naše sreće,
Dižite se dalje samo,
Al Hrvata nestat neće!

Lomile ih druge slote
Harali ih drugi jadi,
Al se oni podigoše
Opet jači, opet mladi.
Ně, za narod, što porodi
Jednog Zrinskog Frankopana,
Ne može se nikad naci
Diljem zemlje grobnog stana!

Zvonimiri, Krešimiri,
To su priče djece naše,
Pak ipak vas sitne duše
Ote bajke silno plaše.
Neka samo ... doć će vrijeme,
I Hrvatu zlatno doba,
Zvonimira kad će kruna
Povrh vašeg zasjat groba!

R. Katalinić-Jeretov.

Мојој нади.

Куд си, куд си, моја надо!
Залутала већ одавна?
Ја те чекам у походе,
А ти јоште н'јеси справна!

Видиш, да сам као лађа
На таласе снѣг мора;
А ти опет све једнако
Прама мени биваш спора.

А вила ми подругљиво
Шапће тихо сред мог' јада:

Видиш моје срце младо,
У немиру да пребива;
Видиш занос моје душе
Жеље пуне, које снѣга.

„Умри се чехо моје,
У Бога је твоја нада!“

Те си дакле, моја надо!
Чујеш срца уздицаје,
Ја те тражим, али не знам,
У којој си свјета краје!

„Ruska umetnost“.

Sram me je, kedar vidim, da moji rojaki tako malo vedó o Rusiji, in da po navadi nekateri le iz neke bratske „ljubezni“ ne ponavljajo zlostij in budalostij političkih vragov Rusije, kot slavjanske, jedine slavjanske države, ki sme reči, da je nezavisna in silna. No včasih se jim spesne, in nehoté padajo v ton zakletih vragov Slavjanstva. Druga vrsta rojakov, ki dobro ve in globoko misli, kaj piše za one, ki *ne mogo ali pa ne smejo mistiti*, v svojej pravstvenej izprijenosti ciniški in frivolno pljujejo istini v oči. Oni so nje vragovi, zato pa je tudi njih robovi ne smejo spoznati; kajti istina privedla bi tega ali onega na pravi pot, in ta ali druga, navidez in k radosti prokletih izdajic naroda in krščanstva, uže izgubljen duša bi se spasla (rešila). Tako so nedavno s svojstveno predrznostjo in avtoritetnostjo trobili v „Slovenca“, da Rusi nimajo svojega sloga v stavbarstvu. Seveda od takih ljudi ne moreš zahtevati, da bi imeli kaka poznanja o ruskej zgodovini sploh, o zgodovini umetnosti pa še manj. Za službo, za katero so najeti, znanja in učenosti ni treba; potem ko je Četvrtkin v „Slov. Svetu“ zavrnil take bedaste trditve, začel sem jaz sam zbirati podatke o ruskej umetnosti, in proučivši, kar mi je prišlo pod roke, sovetujem najprej *vrlim slovenskim tehnologom* in tem, ki se zanimajo za umetnost sploh, vzeti v roke naslednjo knjigo: „L' Art Russe“, par Viollet-le-Duc. Paris 1877. Ve A. Morel et Cie., éditeurs. Ta knjiga je bila 1879. leta prevedena na ruski jezik in nosi zaglavje: „Русское Искусство“. Сочинение Виолле-ле-Дюк, переведъ съ французскаго Н. Султанова. Изданіе Художественно Промышленнаго Музея. Москва 1879. Knjiga ima naslednje oddele: Русское искусство. Его источники (viri). Его составные элементы. Его будущее. Razen tega predgovor prelagatelja, od avtorja pa: „Введение“ in „Заключение“. Ta prekrasna knjiga ima 319 strani z 97 ilustracijami, katere je avtor sam risal po originalih. Mnogo ilustracij izvršeno je v kraskah (barvah).

Knjiga je pisana v 1877., torej pred skoro 20 leti. V one čase ni bilo še Kronstadtskih slavnostij in svečanja v Toulonu. Bil se je ravno boj za krščanstvo in svobodo Slavjanov na balkanskem poluotoku. O sočuvstvu med Francozi in Rusi ni bilo še ni duha ni sluha. Vodila je avtorja, Francoza, slavnega arhitekta in učenjaka Viollet-le-Duc le želja, pokazati *istino*; nobenih političkih motivov pri njem ne moreš iskati. Viollet-le-Duc, ko je pisal knjigo, je bil star že nad 60 let. V 1847. letu, ko se je že proslavil, in ko je že restavroval katedralo Notre-Dame de Paris in mnogo drugih starin in cerkv in zgradeb, izvolil ga je kapitul abatstva Saint-Denis svojim arhitektom, v 1853. pa je bil naznačen generalnim inspektorjem vse eparhije. Dvajset let restavroval je tudi trdnjavo Carcassov. V 1863. dobil je povabilo v „Ecole des beaux-arts“ kot profesor estetike, a ni ga sprejel. Smrt ga je nenadoma pokosila, ko je ravno završil svoje fenomenalno delo „L' Art Russe“, v 1879. l.

Knjiga ta dokazuje, kako globoko je Viollet-le-Duc, Francoz, in pri tem v starih letih, izučil rusko zgodovino, kako globoko zna zgodovino azijskih narodov, ki so v prejšnje veke hodili vdol in poprek vse Rusije, dokler ni slavjanska moč zlomila mongolsko-tartarskega jarma. Kako natanko pozna letopisca Nestorja! Kako podrobno so mu znana razna slavjanska plemena, ki so nekdanj naseljala Rusijo, ostala v njej ali pa šla naprej k zapadu! O ruskih Kurganah iz časov Skitov govori z ravno

onim globokim razumenjem, s katerim je opazoval drevnje (stare) cerkve in druge zgodovinske zgradbe v Rusiji. Globoka učenost in ljubezen k istini podala mu je tako neoprovržene dokaze in toliko raznega materiala v vseh kotih obširne Rusije, da je lahko prišel k zaključku, da Rusi imajo svojo samostalno, *originalno umetnost*, ki se je razvijala in procvetala popolnoma nezavisno od umetnosti zapadne, in ki je *padala* najbolj takrat, ko je želela *posnemati zapad*.

Na mestu, v Rusiji, našel je Francoz skitske pametnike značilnega dostojinstva, in pokazal je, kako se je s tem elementom pridružilo vlijanje grške in bizantijske umetnosti, ali bolje rečeno, vplivanja, ki ima svoj začetek v tistih virih, iz katerih je crpala bizantijska umetnost.*) Narodni slavjanski genij usvojil si je te elemente in obračal jih v jedno celoto. Tuja vlijanja stopila so se kakor v gornilu (v plavžu) v jednorodno telo, kar je, pravi Viollet-le-Duc, svojstvo vsake umetnosti, ki ima *narodni značaj*. In ta neobhodni karakteristikon ima ruska umetnost, zato se mora in more govoriti o njej kot o ruskej, pravi Francoz. Mnogo zlata vrednih istin, da civilizacija ni jedna, ker imajo razni narodi razne sposobnosti in razne tipične črte, dalo bi se navesti iz omenjene knjige, in da „vsaka civilizacija naj se razvija samostalno, v duhu dotičnega naroda“. „Ako ima Slavjano-Rus rodstvene zveze z Grekom in Azijatom, gotovo nima takih z Rimljanom. K čemu torej vsiljevati mu svojo naravo!“ kliče Viollet-le-Duc. Tedaj bode, nadaljuje on, ta civilizacija le cvetela v steklenej hiši, ne razvije se in poda same falzifikate, ne pa *narodne* civilizacije. (Tak falzifikat so pač tudi — Slovenci!)

Kdor postopa drugače, ta ne vé, po mnenju avtorja, najelementarnjših zakonov.

Konec knjige navedem v točnem prevodu: „V udeležbi v velikem koncertu civilizacij in človeškega progressa popolnoma ni treba, da bi narodi imeli jedne in iste izraze in jedno in isto čuvstvo v vseh odnosajih. Raznost nikakor ne izključuje harmonije; nasprotno, ona sestavlja jeden iz njenih neobhodnih uvetov; in soglasje med različnimi narodi zemeljske oble, — ako se ima ono izvršiti kedaj, — izvršiti se more le na podstavi *svobodnega izraza sposobnostij, vkusov in stremljenj vsakega posamičnega iz njih*“.

H koncu javljajo se mi naslednja vprašanja: Ali je še res, da ni raznice med zapadno in vstojno kulturo? Katere se je treba držati slavjanskim narodom, zapadne ali vstojne, latinsko-nemške ali slavjano-grške, ki je Rusijo naredila nezavisno in najmočnejšo državo v Evropi, dočim so vsi drugi slavjanski narodi izgubili vsako značenje v rešenju svetovnih vprašanj, izgubili nezavisnost in sčasoma izgubé tudi jedino, kar jim je ostalo: *jezik*? Ali je izguba jezika, pri energičnih naporih naših vragov in pri našej „konstrukciji“, ki povsod kaže, da smo le falzifikati latinsko-nemške kulture, — ali je ta izguba res tako daleč?

Na ta vprašanja si pač odgovori lahko vsakdor, ki v paru „steklene hiše“, v kateri se je „kultiviral“, ni še izgubil sposobnosti *misli*. Ali se vrnimo k svojej slavjanskej kulturi, ali oživimo slavjanski duh, ali pa odajmo Nemcem še jezik. Nemške misli, nemška čuvstva izražajo se pač najboljše v nemškem jeziku! Svoj pa

*) Gl. še: История Русскаго Ornamenta съ X. по XVI. вѣкъ, съ предисловіемъ В. Безобразова, katere knjiga je tudi ležala pred Viollet-le-Duc.

ostavimo le dotlej in le tam, kjer je še kaj narodnega slavnjanskega duha. Ko pa bode preprosti narod v krempeljih latinsko-nemške kulture, tedaj pa porečemo: Hol' der Teufel diese „Zigeunersprache!“

Roščin.

DOPISI.

Dunajsko pismo III.

Gospod urednik, kaj ste še med živimi? Ni vas torej umoril in uničil slovenski gromonosnik Goriški! Ker ste tako žilavi, nadejam se, da „Slovanski Svet“ bode še vstrajal dolgo vrsto let ter dokaže, kako slab „prorok“ je vzlic temu znanemu prideljenemu mu naslovu. — Vi in „framazonska“ Vesnanska mladina pa ste jo skupili, — počrjeni ste, in ne umije in ne opere vas niti slavnoznano „zamorsko milo“, za katero se dela toliko reklama. Zamorec postane pri njegovi uporabi bel kakor sneg, to je tako gotovo, kakor res je „Rimski Katolik“ jedini slov. filozofični list, in vi se upate še zmajevati s svojo neverno glavo. Uže vidim, da je pri vas vsa vera izgubljena. Strokovnjaških razprav „o norcih“ pa menda vsaj ne boste prinašali? Glejte, kako se trese pri tej misli „veleučeni“ g. dr. M. — Vsaj veste, da si domišlja mnogokak blaznik, da je on jedini vsegavednež, on jedini pravi in pristni bogoslužec, on jedini poklicani kritik in učitelj, vsi drugi pa nespametniki, neverci, zapeljivci itd. Ko bi Slovenci čitali in primerjali to, našli bi lepo fotografijo, ta pa bi vam seveda ne bila všeč, g. Tone spod Kala? A kar je še hujše, vaše početje, slovenski Rimljan, ne izvira iz blaznosti, temveč iz zlobnosti. In potem bi vsaj nekateri slepi udanci popustili Goriški prapor, kajti toliko jih še spoštujemo, da jim pripisujemo poštenje, in naposled bi naš nedosledni filozof morda celó sam sameval. O grozna misel zanj. . . A kaj naj porečem na očitjanje, namreč: „Vi ste mladino preslepili!“ Vidi se, ker sam nastavlja pozlačene limanice, misli, da jih morajo tudi drugi! Nas veže močnejša vez, vez prepričanja, navdušenja in domoljublja. Imejte jih, plačane „vrle mladeniče“, saj niste vajeni, da vam kdo sodeluje ali somišlja, razun za dober denar; zbirajte stotake za nje, privoščimo jim to! Nas pa „veleučeni“, pustite pri miru! Na vaše trditve in marnje vnovič odgovarjati, bilo bi pač odveč. Svet pozna vas in nas; Bog bo sodil vas in nas; a v obeh slučajih imamo dobro in mirno vest, in to nam zadošča.

„Vesna“ je umrla, živila „Zora“. Tako razlega se v latinizatorskem taboru. Na spomin prihaja mi Esopova basen, katere se menda tudi vi še spominjate izza one srečne, žal, uže davno potekle gimnazijske dobe. — Ko je poginil lev, si je osel ogrnil njegovo kožo in bahato stopal sem ter tje. A živali so se mu posmehovale in rekle: „Oblecí tudi levovo kožo, ti si in ostaneš vendar in vedno le — osel“. Sapienti sat.

Toda ako se bom preveč bavil z literaturo, zamerim se morda vašemu sotrudniku Omegi, ki je pričel devati slovenske pisatelje na svoje kritično rešeto. S kritiki pa ni dobro črešenj zobati, pravi varijacija slovenskega pregovora. Zadnjič omenil je, da Slovenci premalo cenijo Navratilov spis o vražah. V stiski popraskal sem se za ušesi in hitro segel po „Letopis“, da se vsaj jaz ne bi prišteval omenjeni množici. Pričel sem proučevati letošnji odlomek. Nisem prišel daleč in uže sem nekaj „profitiral“. „Kdor najde deteljico četveropernico, on bode srečen“.

Skoro sem uže pozabil na to, dasi sem pogostoma slišal to vražo v detinskih letih. In zdajci zasvetilo se mi je v možganih! Ona velika deteljica, ki je vzrastla na slovenskem klerikalnem zelniku, gotovo ni četveropernica, ker narodu ni donesla še nobene sreče. O tem sedaj kar nič več ne dvomim. A zakaj pa jo potem hranijo nekateri s toliko vnemo in gorečnostjo? Tudi temu bo vzrok v vražah in krivih verah. Morda pisatelj zasledi tudi ta vir in pojasni še krive vere naših dnij o potrebi koalicije, o osrečujočem delovanju klerikalnega vodstva, o praznem strahu pred brezbožnimi liberalci in radikalcí in še več enakih, jako razširjenih, jedinozveličavnih domišljij.

Zelo razširjena kriva vera po Slovenskem je tudi, da moramo naročati in čitati židovske časopise. Vso svojo podlost pokazala je ta žurnalistika vnovič ob smrti nadvojvode Albrehta. Jedva je došla brzozjavka o njegovi smrti na Dunaj, uže so po vseh ulicah in trgih prodajali posebne izdaje listov s podobo in životopisom, — ki so jih imeli uže natisnene par dnij poprej in le prežali na trenotek, da bi se dala napraviti kupčija. In kakor so o smrti cesarjevičevi hlinili največjo žalost in v črno obrobjenih listih pisali prav gnjilive žalostinke, v tuje liste pa pošiljali najnesramniše telegrame ter potem te liste skrivše po Dunaju prodajali, — tako tudi sedaj niso vedeli, kako bi drug drugega prekosili v patrijotizmu in servilizmu, a na mislih jim je le lastni dobiček.

Vi ste v programu izjavili, da ste „antihebrejec“; a v listu ste doslej le premalo storili, da bi se Slovenci pošteno soznali z židovsko nrajvo in od nje pretečo nevarnostjo. Hvala Bogu, da še ni mnogo Abrahamovih potomcev po slovenski zemlji, ali naseljujejo se uže, zlasti ob mejah, in treba je čuvati pred nevarnostjo. A kako, ako vse naše mišljenje vlada pokvarjena in lažnjiva židovska žurnalistika? Ako se ona šopiri po naših čitalnicah, družinah in farovžih, a slovanska odriva povsod!

Se jeden žalosten pojav židovskega časopisja. O ubojih, morijah in sleparijah pisarijo s tako obširnostjo, s tako brezkončno gostobesednostjo, da se uprav studi pametnemu človeku. A to je najpriljubljenejša piča nemumni množici. Kako oni popisi vplivajo na domišljijo, kako so skoro šola naslednikom v pregrehah, kako torej demoralizujejo ljudstvo, lahko si mislite. Tudi loterija ima svoj veliki dobiček od tega, in koliko krvavo prisluženih grošev se tako zavrže. Ali naši pobožni moralisti pomislijo, kaj povspešujejo s tem časopisjem? Ergo: zopet in vedno zopet, proč z židovskimi listi. To stori se tem lažje, ker imamo poštenih, liberalnih in klerikalnih kristijanskih dovolj.

Pred mesecem dnij umrl je na Dunaju star samec, posebež in čudak, ki si je priskopal blizo cel milijon goldinarjev imetja in ga je zapustil zvezdoslovcem, izvemši par beraških legatov v dobrotne namene. Jaz sicer visoko spoštujem vedo in učenjake, ali za zvezdoslovje nisem preveč vnet. Kljub vsem svoji učenosti niso nam še napovedali one zvezde, ki si jo tako srčno želi naš pesnik: „Pridi, zvezda naša, pridi — zvezda naših lepših dnij“; in dasi so dobri vremenski preroki, vendar nam še niso napovedali, kedaj se vremena razjasné Slovencem ter tako še vedno na laž stavijo našega Prešerna. Zaradi tega, ker se je na klerikalnem našem nebu zasvetila „Danica“ in prikazala „Zora“, in ker v domovini uže vlada „beli dan“, ki se pa morda vendar-le kmalu premeni zopet v črno noč mračnjaštva, — zaradi tega tudi ni vzroka, da bi se radoval. Koliko tišoč ubogim, zapuščenim in bolnim bilo bi opomagano z denarjem, ki se je

namenil omenjeni svrhi. Čudakov je torej povsod, jeden ima to, drugi ono posebno idejo. Istotako, kakor je trdil nemški pesnik: „Es ist die ganze grosse Welt ja nur ein Narrenhaus“. A sedaj, baš poslednje pustne dni, imeli so tudi privilegije v to vsi, a v postu treba je pokore. Morda se spokoré ljudje vsaj v toliko, da moje prihodnje pismo ne bo navdahneno toliko pesimistično, morda — a kdo vé? Vsekakor želim, da bi se uresničila ta moja nadeja.

Nepomuk.

Z Notranjskega, 21. febr. 1894.

Deželni zbor kranjski je završil svoje zasedanje. V 16. seji dné 16. min. m. je bila daljša politiška debata, katera je pokazala kranjske razmere v pravi luči, Prokletstvo domačega prepira, ki ga je povzročila latinizatorska stranka v največi meri na Kranjskem, na jedni, in polovičarstvo na drugi strani, je vzrok, da se poraja narodna mlačnost in vzbuja uže pokopano nemškutarstvo in nemštvo. Tu si stojé prav za prav tri stranke nasproti: nemških veleposestnikov, katoliških konservativcev in slovenskih narodnjakov. Prvi bi bili brez vpliva, ako bi obe zadnji slovenski stranki postopali solidarno. Toda ne: naši katoliški konservativci vežejo se in postopajo solidarno rajši z nemškimi laži-liberalci, Židi in Poljaki, nego bi podpirali slovenske (krščansko-socijalne!) narodnjake! Celó kedar gre za eminentno kulturne reči, n. pr., kredit za izdajo šolskih knjig, celó tedaj glasujejo Klun in njegovi slepi privrženci proti narodnjakom. To niti pošteno ni, kamo-li koristno za slovenski narod. Največa konfuznost, nedoslednost, neznačajnost in nenačelnost se nahaja v katoliško-konservativni stranki. V njej je jeden navdahren z najhujšim nemškutarskim in kapitalistiškim duhom, drugi hoče biti krščanski socijalist, tretji je pa odločen nasprotnik krščanskega socijalizma. In vse to je v lepi slogi vkupe — na „katoliški podlagi“. To so načela, katera razširja dr. Mahnič, ki so nam porodila take razmere, da mora sramožljivosti zarzdeti lice, tuge krvaveti srce, srda razliti se žolč pravega rodoljuba! Reci, jaz sem konservativen „katoličan“, delaj za omenjeno stranko, potem smeš početi vse nizkosti v zasebnem in javnem življenju. To so „podle duše“, g. dr. Žitnik, katerih pa imate v Vaših vrstah daleko več nego „blagih duš“. Ako si pa nasprotno pristaš narodne ali slovenske stranke, potem smrt ti; ako pomagáš ljudem, hianavec si; ako hodiš k službi božji in k spovedi, hujskali bodo ti novodobni oznanjevalci miru in sprave proti tebi ženo otroke, narod — na leci, v spovednici, v „farovžu“ in — gostilni. Kdo pa trpi v teh neznosnih razmerah največo škodo? Narod in — vera, ista vera, katero vprav člani te stranke pri vsaki priliki in nepriliki farižejski nosijo na jeziku; ko pa ne ugaja več njih koristolovstvu, jo zavržejo kakor razcapano suknjo in pripravljani so boriti se proti škofu in papežu. Isti kanonik Klun, kateri se je upiral svoječasno proti škofu Pogačarju, blagega spomina, isti „katoliški“ konservativec je rekel v omenjeni seji deželnega zbora, da „papežev blagoslov nima nič več pomena, nego blagoslov, ki ga je dal papež Pij IX. laškim vojakom, ko so šli zoper Avstrijo“. Papež torej trguje s svojimi blagoslovi, papež nabira s svojimi blagoslovi naročnike „Reichspost-i“, oni „Reichspost-i“, katera ima baje v svojem uredništvu krščene žide! Ako bi mi tako pisali o papeževem blagoslovu, pozivali bi na nas ti laži-katoliki smrt in peklo. A „Slovenec“ je še le čez več dnij bil nekako prisiljen, kreniti

po kanoniku Klunu, dasi mu je bilo težavno, ker Klun je še vedno predsednik kat. pol. društva; drugače pa „katoliška“ društva in društveniki smejo plesati pri asistenciji duhovnikov, družba sv. Cirila in Metoda je pa brezverska, proti njej se hujška, ako priredi kaka podružnica v njeno korist veselico s plesom. Dá, družba sv. C. in M. je skoro popolnoma v latinizatorskih rokah, dasi oni skoro niti belica ne dajo za njo. Vzdržujejo in podpirajo jo malone izključno narodnjaki, oni skrbé, da ostanejo slovenski otroci slovenskega mišljenja, latinizatorji jo pa vodijo, v tem pa nabirajo denar za nemško vsučilišče, za zamorske otroke, za „katoliški sklad“, kateri bode demoralizoval in raznarodoval. . . . Narodna stranka se jim pa od postojanke do postojanke umika, tako da je priznal zmernejši klerikalec g. dr. Žitnik, da program narodne stranke je — kopija programa I. slovenskega kat. shoda, da je program obeh kranjskih strank isti. Zakaj se pa lasati druga drugo? — To pové „katoliški zaklad“. V tem ravsu in kavsu pa trpi narod v kulturnem in socijalnem oziru, le tu pa tam vržejo par fraz med ljudstvo, ut aliquid fecisse videantur. Tak pesek v oči je tudi občna volilna pravica, kateri so se namuznili s predlogom v gori navedeni seji deželnega zbora. Latinizatorji ne bodo nikdar za pravo občno volilno pravo, ker se bojé, po razjasnilu kanonika Kluna, za avtoriteto. A mi vemo, kaj pomeni avtoriteta v sedanjem položaju: ona pomenja gospodstvo. Take avtoritete mi nočemo: mi hočemo avtoriteto pod geslom: suum cuique, pravičnost! Z latinizatorji se torej niti ne moremo meniti o pravem občem volilnem pravu. Toda tudi dr. I. Tavčar je zahteval le nekaj polovičarskega. Zato smo hvaležni g. Iv. Hribarju, da se je vsaj on postavil po robu temu. Mi zahtevamo: občo, jednako, neposredno volilno pravo, in pod to zastavo zmagamo prej ali slej! . . .

Narodni socijalist.

Ruske drobtinice.

Statistika je sedaj konečno dokazala, da je 1893. l. za ruske „selske“ gospodarje bilo jedno iz najugodnejših.

Vlada se je poprijela misli, da bi kupovanje pšenice in rži po potrebnosti za vojaštvo in tudi za ev. prodajo izdatno vplivalo na boljše cene žit pri sedanjih gospodarskih krizi. Kupovala pa bode neposredno od proizvajateljev. Z druge strani pa z istim namenom kupujejo žito razna zemstva in občine, in da se obskrbé za slučaj slabe letine.

„Mosk. Véd“ št. 37 t. I. govore v uvodnem članku o srbskih razmerah med drugim tudi to: „Rusija ne more pozabiti, da je ves državni razvitek slovanskih dežel, osvobojenih njenim velikodušjem od turškega iga, popolnoma izkrivljen in pokvarjen zanesenim v te dežele zapadno-evropskim parlamentarizmom, in da je večina balkanskih držav, vstvarjenih od nje, radi zmot gospodujočih v glavah tamošnjih politikov, začela odtujevati se svojej naravni zaščitnici in pokroviteljici.“ Malo preje pa je bil v istem časopisu odločen članek proti Koburžanu: Rusija ne bode se pogajala z njim, ona želi zakonitega reda, kateri da je narušil Koburžan.

Jako zanimiv je članek znane Oljge Novikove v „M.V.“ št. 28. t. I., kjer govori o novih odnosajih med Anglijo in Rusijo. Omenja, da je bil pok. Randolph Churchill velik rusofob, dokler ni šel v Petrograd, seznanil se z ruskimi odnošaji in ljudmi ter govoril s pok. Aleksandrom III. Po tem je bil preverjen in iskren prijatelj Rusije, in je deloval nato, da se Anglija približa tej državi. Za njim govorili so in govore tudi drugi v istem smislu. Vplivni člen parlamenta pisal je O. Novikovi med drugim: „Mi smo vas naposled videli v pravi luči; mi smo vas spoznali, a časi sta znanstvo in ljubezen — sinonima“. Pisateljica omenja, da Anglija morda sicer sedaj ne bi delala vse na izključno korist Rusiji, da je pa vendar pripravljena v mnogih vprašanjih iti z Rusijo, in da Rusi nimajo povoda, da odbijajo Anglijo v takem razpoloženju. — C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

„Slovanski Svet“ ima v današnji, 10 št., prilogo 4 strani. Posebe opozarjamo na važni članek „Ruska umetnost“ in na knjigo, na katero se opira spis.

Gibanje Slovanov v Istri. Te dni zmagala je narodna stranka sijajno v III. vol. razredu za občino Volosko kljub pritisku uprave južne železnice, ki je podpirala Lahe in nemške uradnike na škodo narodni stranki. Slovani zmagali so tudi v I. razredu. S tem uspehom je uprava malone vse Liburnije v narodnih rokah.

Obsojeni izgreduki. Dne 4. t. m. pričela je pred deželnim sodiščem Tržaškim obravnava proti 14 izgredukom, ki so jih zasačili oktobra meseca min. l. v Piranu, povodom demonstracij proti dvojezičnim napisom. Znamenito in značilno pri tej razpravi je to, da so nastojali vsi svedoki iz Pirana kolikor možno oprati obtožence. Župan Piranski, dr. Fragiaco, izjavil je v svojem pismenem poročilu o izgredu celó, da je Piransko mesto „liki jedna sama obitelj, *zatorej ne zvedó nikdar nič pozitivnega o izgredu*“. Nasprotno pa je tedanji namestništveni komisar dr. Hohegger soglasno z drugimi uradniki, orožniki in finančnimi stražniki izjavil, da so bili tedanji izgredu liki prava revolucija. Obtoženci so se soglasno izjavili, da niso krivi. Branili so jih 4 Tržaški odvetniki. Javni tožitelj je v svojem dve uri trajajočem govoru temeljito ožigosal postopanje izvestnih kolovodij, katerih greh morajo plačati obtoženci, — izvržek človeške družbe, tatovi itd., — v tem ko so moralni provzročitelji izgredu ostali skriti — za kulisami. Zahteval je, da sodišče obsodi obtožence kot navadne zločince, a ne zaradi političkih prestopkov, kajti tatovi niso vredni take časti. Nikdar naj nikomur ne pride na um, da bi smatral take ljudi kot političke mučenike. — Sodišče obsodilo je 13 izgredukov (jednega je rešilo obtožbe) na poostreno ječo od 6 tednov do 2½ leta.

Dr. Mahnič, ki je bil doslej tudi vodja „malega semenišča“ v Gorici, je odstopil, z njim tudi gosp. Kralj, prefekt istega semenišča. Kakor poroča „Sl. Narod“, so šolske oblasti vplivale na ta odstop. Mi pa beležimo to novico zaradi tega, ker si je usurpoval dr. Mahnič posel in čast tudi prvega vzgojitelja mladine, kakor hoče menda še nadalje ostati prvi privilegovani „rimski katolik“, prvi filozof, kot tak prvi znanstvenik, estetik in cenzor, v obče pa kritik vseh kritikov na Slovenskem razpravljanih predmetov in vprašanj. Ta prvi vseh prvih je še v letošnji 1. številki „R. Katolika“ ovajal naš list in slovenske, specijalno Dunajske vseučilišnike. „Spitzelstvo“ proti nam in mladini je torej izvrševal od začetka do danes; kljub temu mu posvetna gosposka, kakor se vidi, ni podelila plačila, kakoršno je pričakoval vsaj on.

Nemškutarstvo na Kranjskem. Razna županstva po Kranjskem dobila so te dni poziv trg. in obrtne zbornice Kranjske, da sestavijo seznam delavcev o obrtnih podjetjih v občini. Temu pozivu priložen je bil samo nemški izkaz. — Zahvalo Nj. Vel. cesarja na pojavih sožalja ob smrti nadvojvode Albrehta, katero zahvalo je ukazal naš cesar in kralj priobčiti vsem narodom monarhije, objavil je službeni list v Ljubljani *samo na nemškem jeziku*.

Štirsko. Poslanci štirskih Slovencev so vsled krivega tolmačenja s posebno izjavo potrdili, da so gledé na proslavo 50 letnice cesarjeve z nemškimi deželnimi poslanci enakih mislij, in le obžalujejo, da vsled izstopa iz de-

želnega zbora, niso mogli glasovati za dotične predloge. Na raznih shodih štirski Slovenci odobrujejo izstop svojih poslancev iz deželnega zbora.

Prijatelj slovenskega učiteljstva! Na obćnem zboru dne 28. grudnia p. l. ustanovilo se je „društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“. Namen društva je: zgraditi v Ljubljani poslopje za zavod, v katerem se bode skrbelo za učiteljske otroke in sirote v moralnem in gmotnem oziru. Toda učiteljstvo slovensko je pri svojih bornih plačah preslabo, da bi si moglo samo brez ptuje pomoči zgraditi tak zavod. Pač pak upa in sme po vsej pravici nadejati se, da ga bode rodoljubno občinstvo slovensko pri tem toli blagem in potrebnem podjetji drage volje in izdatno gmotno podpiralo. S polnim zaupanjem obrača se torej podpisani odbor do vseh pravih prijateljev slovenskega učiteljstva z vljudno prošnjo, da ga pri njegovem podjetju kolikor možno gmotno podpirajo s tem: da pristopijo k društvu kot a) pokrovitelji (posamičnik, društvo, občina) s 100 gld. v jednom — štirih letih, b) ustanovniki s 5 gld. vsako leto, c) podporniki s kakoršnim koli darilom. Dal mili Bog društvu obilo blagih dobrotnikov in podpornikov. — Odbor društva za zgradbo učiteljskega konvikta. V Ljubljani, meseca febr. 1895. — Andrej Žumer, predsednik, Jakob Dimnik, blagajnik, Juraj Režek, tajnik.

Op. ured. Posebna pravila naznanjajo, kakó bi se dosegel namen društva.

70letnica Navratilova. Odlična družba slovanska se je zbrala 4. t. m. v dvorani Dunajske „Slov. Besede“, da proslavi sedemdesetletnico vrlega našega starine g. Iv. Navratila. Poleg venca dražestnih gospic in čč. gospej bilo je tudi precej zastopnikov držav. in dežel. (štajerskih in kranjskih) poslancev, zastopniki čeških, hrvatskih in slovenskih društev, najznamenitejši Dunaj. sloven. literatje, pa večina Dunaj. sloven. akademikov; vseh gostov skupej do 140. — Po pozdravu g. Pukla, ki je naglašal, da je „sloven. klub“ duševno središče Dunaj. Slovencev, njegovi stebri pa Navratil, Stritar in Sežun, zapel je zbor „Slovenije“ Foersterjevo „Pobratimijo“ (bariton medic. Milavec). Dr. Murko je zatem označil slavljencevo mnogostransko delovanje: Uže l. 43. je začel pisati v „Novice“, ustanovil in tri leta uredoval „Vedeža“, podpiral list „Slovenija“, pisal za Vodnikovo in Kopitarjevo spomenico, pomagal pri Bleiweisovih, Miklošičevih, Janežičevih in Sketovih berilih, bil sotrudnik pri razl. slovarjih, držav. zakoniku, sloven. knjigah šol. zaloge, spisal priročno slovnisko knjigo za sodnijske uradnike, proučeval slovenska narečja in si stekel velikih zaslug za sloven. sintakso; spisal je mnogo životopisov o slavnih slovanskih možeh ter nabral velikansko narodnega gradiva. Navratil je bil in je sotrudnik skoro vseh sloven. leposl. znan. listov in zbornikov. Ker je še čil in zdrav, nadejati se moremo, da spiše še marsikaj! — G. Navratil — navdušeno aklamovan — se je zahvalil za prisrčno slavlje ter z znanim svojim humorom povedal par šaljivih prizorov iz svojega življenja. Potem je sledilo petje, za tem pa so se prečitali razni telegrami, in so se govorile razne napitnice. Govori so bili s petjem na vrsti tudi pri zabavnem delu. Pesnik Stritar je zložil za ta večer pesmico Iv. Navratilu za 70. god, katere poslednja kitica želi: „Mnogo let še Bog ohrani, V slavo nam Te in koristi; Letos bodi kakor lani — Zelen „naše gore list!“ — Golobov.

„Slovensko posojilništvo“. Pod tem naslovom je g. Iv. Lapajne priobčil razpravo v „Sl. Nar.“ ter jo dal potem posebe odtisniti. On razlaga, zgodovino posojilnice na

Nemškem, Češkem in Slovenskem, pojasnjuje razliko med posojilnicami, zasnovanimi po nazorih Raiffeisenovih in Schulze-Delitschevich ter v koncu daje Slovencem posebne nasvete. O poslednjih bi bilo treba še jasneje govoriti, ker se nam sosebno v zaključkih ne zdé povsem pravilni. Iz spisa pa naslednje: Slovenske posojilnice se v zadnjih letih jako lepo razvijajo. Leta 1893. je bilo, kakor kaže „Letopis slovenskih posojilnic“, na Koroškem 17, na Kranjskem 18, na Primorskem 10, na Štajerskem pa 22, torej skupaj 67 posojilnic. V teku prošlega leta se je to lepo število izdatno povečalo, kajti na Koroškem se je osnovala 1, na Kranjskem 7, na Primorskem 2 in na Štajerskem 4 slovenske posojilnice. Kakor se sliši, delajo se pripravne po vseh imenovanih pokrajinah tudi letos, da se osnujejo nove posojilnice, ki so velike važnosti posebno ob periferijah, da ne bode treba našim ljudem denarne pomoči iskati pri nasprotnikih naše narodnosti. Izmed slovanskih narodov so bili Čehi prvi, ki so si zasnovali posojilnice, katere so pri njih sedaj uže jako lepo razvite. Kakor imamo mi svojo „Zvezo“, imajo Čehi svojo „Jednoto založen v Čechach, na Moravě a ve Slezsku“, ki izdaje, kakor naš „Letopis“, statističke podatke čeških posojilnic. K tej „Jednoti“ plačujejo posamične „založne“ na leto 5—100 gld., kakor slovenske posojilnice. Vseh čeških založnic je bilo leta 1892. 680, ki so imele 266.095 članov. „Jednota“ skrbi pri posojilnicah pa le za red in pouk „Živnostenska banka“ v Pragi pa daje svojim podružnicam denarna posojila in sicer proti menjicam. S to banko so stopile v zvezo tudi uže slovenske posojilnice. Po zgledu čeških posojilnic se je zasnovala prva slovenska posojilnica pred kakimi 35 leti v Ljubljani. V veči meri so se začele pa posojilnice na Slovenskem razvijati šele po l. 1868. Česar v prvi vrsti nedostaje slovenskim posojilnicam tudi še sedaj, ko so uže tako razprostrte in razvite, je — navodilo za pravilno poslovanje. Čehi so tudi na to stran dobro preskrbljeni. Iv. Lapajne namerja pisati tako knjigo, ter je naprosil v ta namen tudi denarne podpore od kranjskega deželnega zbora. Treba je pa tudi, da ga podpirajo vse slovenske posojilnice pri tem podjetju, in sicer s tem, da si naroči vsaka vsaj po 5—10 iztisov te knjige.

b) ostali slovanski svet.

Državni zbor. Nadaljevalo se je razpravljanje o kazenskem zakonu, pri katerem so zopet Mladočehi govorili stvarno, zajedno odločno. Tudi je Mladočeh dr. Pacák s svojimi predlogi dosegel vsaj toliko, da so se nekateri §§. vrnili odseku za pretresanje kazenskih zakonov. — Pričela je potem razprava davčne reforme; tudi pri tej so strokovnjaki mladočeški začeli razkrivati slabosti davčnega načrta. Sosebno prof. Kaizl, ki je tudi pisatelj finančne ekonomije, je z rezko kritiko zavračal pojedine točke ter se izrekel proti predlogi. — Koaliciji prede tudi radi Celjskega vprašanja; radi bi napravili kompromis, vsled katerega bi se pri sedanjem stanju Celjskega gimnazija odpravil samo pripravljalni razred. Zastopniki štirskih Slovencev pa vendar sami sebe ne zavržejo, da bi privolili še nadaljnje koncesije, ko je bila uže itak skrajnost popustljivosti, da niso zahtevali popolnega slovenskega gimnazija, z zasnovo se ve da, da bi konec gimnazija učenci večji bili tudi nemščine. Moralna škoda, ki so je sloven. oportunisti provzročili za tako lečo, ne dá se več popraviti, v tem ko je nemška agitacija silno pospeševala protislovansko napravljeno tudi s sredstvom Celjskega vprašanja. — V proračunskem odseku sta zahtevala M. Voš-

njak in dr. Gregorčič, naj se rabijo pri poštnih in brzojavnih uradih dvojezične tiskovine povsod, kjer prebivajo Slovenci. Posl. dr. Rus je stavil analogen predlog, ki se je tudi sprejel. — Pododsek za volilno reformo hoče i nadalje razpravljati tajno.

Češko. Čechoslovanska narodopisna razstava v Pragi. Odsek za vojne spomenike prosi vse dotičnike, ki imajo v svoji lasti kakoršne koli spomenike izza čeških vojen, da iste prepustijo, ako možno, odseku za dōbo razstave, ali pa naj naznanijo, kakó bi mogel odbor pridobiti dotične predmete v svojo last. Isti odbor prosi obveščenja, v katerih krajih se nahajajo nadgrobní spomeniki ali sploh znamenita mesta izza omenjenih vojen, da bi odbor mogel pravočasno poskrbeti njih fotografije.

Zanimivo je, da Čechoslovani vseh slojev sedaj silno pokupujejo knjigo „Pisně otroka“, ki jo je narodu podaril sedanji prvi pesnik Svat. Čech. V 3 mesecih je dosegla ta knjiga uže 13. izdanje. Zlasti delavci jo širijo med seboj ter pošiljajo zahvalnice plemenitemu pesniku. — Napredni časopis „Lid“, ki se prodaja po 1 kr., tiska se v 18.000 izvodih. — Kmetijski vodja Al. Vagner je zapustil Matici Školski 18.500 gl., šoli Komenskega na Dunaju in več narodnim društvom po 1000 gld.

Gališko. Deželni zbor je sklenil resolucijo, s katero se pozivlje vlada, da bi na podstavi ministerske naredbe od 5. julija 1869. uvedla poljščino kot uradni jezik na državnih železnicah, poštnih in brzojavnih uradih itd.

Veleizdajska poljska mladež. Dne 5. t. m. pričela je v Tarnopolu porotna obravnava proti 26 mladeničem, bivšim učiteljskim pripravnikom, ki so bili člani veleizdajske in revolucionarne tajne zveze „Organizacije“. Tej zvezi bil je namen, da uporablja vsa irendentistiška sredstva, ne izvzemši revolucije, v to svrhu, da se obnovi poljsko kraljestvo. Člani „Organizacije“ morali so v doseg svojega cilja potovati po raznih krajih Poljske, ker so nastojali s primernimi predavanji pridobiti za-se kmetstvo ljudstvo, delavce in mladino — tri najvažnejše sloje ob revolucijah. Vsak član „Organizacije“ moral je priseči neizprosno sovraštvo nasproti Avstriji, Rusiji in Prusiji. „Organizaciji“ prišli so na sled, ker je jeden izmed njenih članov pri spovedi razkril spovedniku razne naklepe, ki se tajno pripravljajo med učiteljskíni. Spovednik je dotičniku nasotoval, da naj stvar razkrije vodstvu učiteljskega, kar je isti tudi storil. Vsled te ovadbe pričela je disciplinarna preiskava, ki pa se je razširila v kazensko preiskavo. Ti revolucionarni mladi zarotniki imeli so svoj tiskarski stroj; našli so pri njih mnogo prepovedanih knjig in spisov revolucionarne vsebine.

Hrvatska. Vsled posebnega novega zakona za mesta se volilno pravo skróči še v ože meje, nego so bile dosedanje. Takó hočejo doseči volitve popolnoma podrejene pod madjarski vpliv. Hrvatska se udeleži l. 1896. kot v spomin madjarskega Milleniuma tudi v ta namen prirejene madjarske razstave. Dotični oddelek razstave bode imelime „Izložba kraljevine Hrvatske i Slavonije“. Ako bi Hrvatska zares spadala k tej razstavi, potem bi vprašali, zakaj ne bode zastopana vsa trojedna kraljevina?

Zajčev jubilej. Dne 1. t. m. slavili so v Zagrebu 25-letnico glasbenega delovanja plodnega skladatelja Iv. pl. Zajca. Slavnostnega banketa udeležili so se: zastopnik jugoslovanske akademije, zastopnik „Matice Hrvatske“, „hrv. pedagogičkega društva“, razni pisatelji, skladatelja Kuhač in Vilhar, zastopniki gledališča, kapelniki, deputacije Zagrebskih pevskih društev (izvzemši „Kolo“), zastopniki pevskih društev iz raznih krajev Hrvatske, čas-

nikarji (izvzemši „Obzor“) itd. Predsedoval je predsednik pevske zveze g. Fran Folnegovič. Slavljenec ni se mogel udeležiti banketa, ker je bil po naključju padel na ulici in se poškodoval nekoliko. Zastopal ga je Folnegovič. Na banketu bilo je mnogo napitnic v proslavo jubilarja in drugih prisotnih. — Na slavljenčevem domu čestitali so mu deputacije pevske društev itd. Čestitko izrekel je g. Folnegovič. Slavljenec zahvalil se je ganen do solz, zatrjujoč, da mu je najlepša plača za njegov trud ljubezen, ki se mu izkazuje vsestranski. Požeški „Vienac“ poklonil je slavlencu krasno izdelano diplomo, Petrinsko pevsko društvo „Vienac“ poklonilo mu je srebrno čašo, istotako Sišenska „Danica“. Zvečer bila je slavnostna predstava v narodnem gledališču.

Ogerski Srbi slavili so te dni redko slavnost, ki spominja na pravicoljubje Madjarov. Nekdanji vodja ogerskih Srbov, dv. Svetožar Miletič, dopolnil je namreč svoje 70. leto. Ta god slavili so ogerski Srbi kot „jubilej srbskega mučenika“. Miletiča, bivšega drž. poslanca ogerskega, zaprli so namreč po noči v dan 5. julija 1875. po ukazu tedanjega ministra notranjih poslov Tisze, ter ga odpeljali v ječo v Budo. Tam so ga obsodili zaradi „velezdajstva“ na 5 letno ječo. Pri obravnavi obtožencev branitelj ni smel vprašati raznih stvari gledé krivih svodkov, katere so postavile niže oblasti proti obtožencu. Ogerski časopisi sami so priznali tedaj, da je bila ta razprava in obsodba le „preventivna stvar“. Po končani srbsko-turški in rusko-turški vojni ter po zasedenju Bosne in Hercegovine, bil je Miletič pomiloščen. Toda od iste dobe obtemnel mu je duh; nekaj časa bil je celó blazen. Ogerski Srbi so sklenili prirediti o priliki te 70-letnice veliko manifestacijo, s katero naj bi se izjavile solidarne vse nemadarske narodnosti. To se je zgodilo seštevno od slovaške strani.

Ogersko. Grof Szapary je v madjarski zbornici poslancev obžaloval vedno živahnije gibanje med nemadarskimi narodnostmi. Rekel je, da je škoda, da zastopniki teh narodnostij niso prisotni v zbornici; oni da se izgovarjajo, da bi ne bili zastopani primerno, številke pa da ne odločujejo. Dà, naposled odloči tu celó ničla; ta ničla, ki pomenja odsotnost nemadarskih narodnostij, bode vplivala toliko, da pride do realnih števil, vsekakor pa do izprememb. — Vedno bolj se kaže beda delavskega stanu tudi na kmetih; zato raste gibanje med kmetijskimi delavci tudi madjarskega rodu. Kriza, ki jo bila prošli teden na Budimpeštanski borzi, je še najmanjše zlo nasproti žuganju obče gospodarske krize na Ogerskem. Zidovstvo, ki je proslavljalo madjarsko gospodarjenje, zapusti tudi Madjare v tistem trenutku, ko bi bila potreba pomoči največja.

„Velebit“. Strašansko pregreho zakrivali so člani hrvatskega dijaškega društva „Velebit“ v Inomostu; ta pregreha se sedaj oficijalno javlja v listu „Ostdeutsche Rundschau“ 28. februvarja t. l. ne le vsemu nemško-nacionalnemu dijaštvu, temveč tudi vsemu žaljenemu Nemštvu. Doslej bilo je nemško dijaštvo v Inomostu tako milostljivo, da je živelo v prijateljskih razmerah z „Velebitom“, zlasti ker je to društvo priznalo menzuro — odslej pa „nikdar, nikdar več!“ In zakaj? Članovi „Velebita“ bili so tako nečuvno predrzni in nesramni, da so peli slovansko „hujskajočo“ pesen: „Hej Slovani!“ To smatrajo Nemci za bojni klic; v nemškem mestu skazali so se torej Slovani tako nečuvno nevhvaležne za gostoljubje nemških dijakov, da je nemožna vsaka sprava,

in nikdar ne bo pozabljena slovanska oholost in podivjanost. Le čudno, da se svet še ni podrl vsled tega. — I.

Po madjarskem pravu je bil obsojen srbski župnik Marković na deset dñj zapor, ker je pri neki svatbi okrasil svoje konje s srbskimi narodnimi barvami. Ministerstvo je bilo vsled apelacije tako milostno, da je spremenilo „zaslužen“ kazni zapor v globo 400 koron.

Pouk v drugem deželnem jeziku Nemcem ni jednako merno po godu. Dočim jim prihaja to sredstvo za preziranje člena XIX. osn. zak. na Moravskem prav, ne ugaja jim to na Češkem. Tu hočejo najprej t. zv. porazumljenje in odpravo mladočeškega — šovinizma, potem bi se „morda“ začeli pogajati gledé pouka v drugem deželnem jeziku na vseh srednjih učiliščih. Najprej hoté raztrgati Češko v nemški in češki del, potem bode uže vlada skrbela, da se bodo Čehi učili nemški, gotovo pa ne Nemci češki. Taka naj bi bila enakopravnost! Tako načelo je izjavil dr. Schlesinger v češkem deželnem zboru, ko so stavili češki fevdalci primeren predlog, a to je storil bolj prikrito; jasno je pa isto povedal Dunajski dopisnik v „Hamburger Nachrichten“.

Nemčija. Listi izražajo svojo radost nad tem, da pri otvorjenju „Nord-Ostsee-Kanala“ udeležijo se slovesnosti tudi Francozi. Ta veliki vodotok bode imel važno vlogo ob vojnah; napravili so ga seštevno zaradi Rusije, ki najbrže uže davno ume pomen tega silnega pomočka Nemčije na mokrem.

Nekaj o ameriškanih Poljaki. Znano je, da so si Poljaki v sever. Ameriki svojim številom in delom pridobili pomen, da so začeli na nje gledati Poljaki v Evropi, ko na „četrto“ poljsko pokrajino. Poslali so bili pred Levovsko izložbo v Ameriko Levovskega profesorja dra. Dunikowskega, da bi deloval za vzpostavo nekdanje poljske kraljevine. Sprejeli so ga navdušeno. Ko je pa jel govoriti, da bi nabirali za to svrhu denarje, postali so praktični bratje hladni, a poljski časopis, izhajajoči v Klevelandu, pisal je po tem: „Ko je lani prišel k nam prof. dr. Dunikowski, prirejali smo razne svečanosti, ali to ni trajalo dolgo. Prvi so Newyorški Poljaki premenili o Dunikovskem svoje mnenje, nazvali ga sanjarjem, pustolowcem, in vsak začel se ga je ogibati. Isto se je dogodilo, ko so se razširili glasovi o Levovski razstavi. Koliko šuma in krika bilo je pri tej priliki! Meetingi, načrti dogovarjanja, radost! Zdelo se je, kakor da toj razstavi Poljaki prekosé razstavo v Chicagu. A zakaj ne bi žaba vzdignila svoje noge, kedar kujejo konja? In res, pokazalo se je, da mi svojo Kosciuszkovsko razstavo igramo vlogo te žabe v basni. Ker se nismo mogli odlikovati s čim drugim, odlikovali smo se vsaj opicjim ponašanjem. Kaka radost je bila v Newyorku, ko se je rodil načrt tej razstavi, in kako so po tem ravno v Newyorku bili prebivalci (poljski) proti tej razstavi, kako malo so sodelovali pri njej in kako so jo rogali!“ Gledé nabiranja v „narodno blagajno“ za vzpostavo Poljske pa pravi isti list, da bi mogli razni junaki za se porabiti ta denar, kakor so ga neki 1863. l., ko je na ta denar kak junak kupil si naslov grofa, drugi pa posestva v ruski Podoliji, opravičevali pa so se, da so to blagajno — ukrali Moskali. Britke so te besede poljskega lista. Koliko je resnice v njih, naj trezno premislijo sami Poljaki, gotovo le na svojo lastno korist. Naj pa nikdor ne misli, da je ta opomnja o ameriškanih Poljaki in njihovem mišljenju napisana iz neprijateljstva proti našim Poljakom! C.

† Veliki knez Aleksij Mihajlovič. Dne 2. t. m. umrl je v klimatiškem zdravilišču Sam Remo v Italiji ve-

liki Aleksij Mihajlovič, najmlajši sin velikega kneza Mihajla, sina carja Nikolaja I., po dolgem bolehanju za jektiko. Vel. knez Aleksij Mihajlovič prišel je pred 4 mesece iz Kavkaza v San Remo.

Pravoslavna cerkev na Ruskem ima tudi svoje „razkolnike“. Toda le-ti se povračajo vedno bolj v pravoslavno cerkev. Leta 1887. se jih je n. pr. združilo 5.172. Sedaj se je pa osnovala po inicijativi Smolenskega episkopa Jurija posebna družba misijonarjev, katera šteje že 55 članov, ki bodo spreobračali razkolnike.

Velika dramatska (ne: dramatična) predstava v prostorih „Tržaškega Sokola“. U nedjelju, 3. t. mj, prikazoval je dramski odsek našega Sokola, od osam sati i po — predstava imala je početi točno ob 8. uri zvečer do jedanaest i po, ozbiljan igrokaz, što ga je napisao ne znam koji slavni česki dramatik — na „vabilih“ nije bilo imena —, a preveo na slovenski Jos. Staré. Igre zove se: „Požigalčeva hči“, a napisana je u pet, prikazana u sedam činova; u sedam činova, velju, jer se zastor sedam puti digao i upravo toliko puti pao — ne računajući onih puti, kada se digao i kada je pao g.d. glumcem i glumicam u čast — i jer je i orkestar igrao upravo toliko puti, dočim nije imao igrati nego pet puti, kad igra sastoji od pet činova.

Vrieme bilo je gadno — osobito za one, koji su, pješice došli od sv. Ivana; za to su oni, koji su, stanujući u gradu, mogli doći u kočiji (jer imaju novaca), ostali pod suhim krovom iza tople peći. — P. n. občinstvu, kojega je dvorana bila sasna puna, ne bismo imali ništa prigovoriti, da se nisu nekoja gospoda smijali, kada im je bilo plakati, i da nije netko viknuo „Dobro!“ upravo onda, kada mu je bilo viknuti: „Krivo!“ — No ne treba se tome čuditi, dok se ne zna razloga. — G. Borovščakov, o kojega smo valjanosti i zaslugah za slovensku dramatiku u Trstu zadnji put izrekli svoj sud, igrao je do sada — barem koliko se mi sjećamo — uvijek vesele uloge, a igrao tako, da se je i najturobnije lice razvedrilo, i najtužnije srce razigralo. Ta zašto da ne izrečemo, što mislim i kako sudim o njemu: ja ga smatram boljim komedijskim glumcem nego li E. Zaga, premda je Zago svojom umjetnosti i bogatiji i postao vitezom, dočim g.din Borovščakov: „Das Lied, das aus der Kehle dringt, ist Lohn, der reichlich lohnet“. Da se vratimo k stvari: Gosp. je Borovščakov do sada uvijek igrao vesele uloge, — a prošle nedjelje ozbiljnu ulogu. Krinka i oprava nisu nas o tom uvjerila u prvom prizoru. G.djica Mária i ja, u obće nismo znali, imamo li plakati ili —, t. j. predstavlja li se tragedija ili komedija. . . . No nije se predstavljala ni tragedija, ni komedija, nego resna igra, kojoj ne možemo priznati izvanredne vrijednosti. Šteta — jer su i glumci i glumice vršili dobro zadaće svoje. — Gosp. Borovščakov dokazao je u nedjelju, da nije rođen samo za vesele, nego i za ozbiljne uloge. Igrao je veoma dobro. Samo na jednom mjestu kô da se zaboravio, naime, kada je primajući od hčerke koralu, viknuo svojim načinom: „Sem ž njimi!“ — Glavnu osobu prikazivala je g.djica Dekleva, koju do prošle nedjelje nismo vidjeli na našoj pozornici. Da budem kratak: izgovor joj pravilan i ugodan, gibanje okretno, pogled odgovara položaju; ali kad i kada ne naglašava glavnih misli, izreke teku, lete, osim toga previše gleda na tla. To su malenkosti, kojih nećemo više vidjeti, jer je „požigalčeva hči“ sjajno dokazala, da ima i dara i volje. — Odlikovale su se također g.djice Gržina, Milavčeva i Smit. Uloga g.djice Anderlić (Katra, dekla pri Leskovčevij) nije od nikake važnosti, te ne možemo o dražestnoj gospodjici taj put da sudimo. — Od mužkih nam je napomenuti uz g.dina Borovščakova, g.dina Miroslava, koji nam je prikazao grobara, starca Primoža, i govorom i kretanjem majstorski. Gosp. Sajević odigrao je veoma dobro ulogu krojačkoga pomagača Toneta, odlikujući se svojim gorenjskim — primjerenim — izgovorom. — Gosp. Trnovski, redatelj igre, kretao se pozornicom kao tko znade vladati njome. Samo šteta, što je bio malo premlad za Nežu Leskovčevu. Svi drugi dobro, mladi Indijanci i mesar na nekojih mjestih veoma dobro. —

Taj put, kako vidite, posve liepo; drugi put, ako Bog da i sreća junačka, krasno, treći put divno. Dr. Tr.

P. S. Vrlji Sokolov odbor, kojemu društvo ima zahvaliti tolik i takav napredak, skrbjet će bez dvojbe i za to, da tekom korizme bude par poučnih predavanja.

Koncert, ki ga priredi slov. akad. društvo „Slovenija“ na Dunaju v proslavo petdesetletnice svojega častnega člana pesnika Šimona Gregorčiča dne 11. marca 1895. v prostorih „Katholische Ressource“ I., Reichsrathstrasse, ima naslednji vspeh: 1. Fr. Grbić: „Slovanski brod“, možki zbor; 2. Slavnostni govor, govori

g. jur. R. Gruntar; 3. H. Sattner: „Kako nekdanj“, osmospev; 4. M. Majer: „Hrvatsko prelo“, udarjajo tamburaši „Zvonimira“ in „Slovenije“; 5. S. Gregorčič: „V pepelnici noči“, deklamuje g. med. J. Oražen; 6. a) H. Sattner: „Narodne pesmi“, možki zbor; 9. J. Macák: „Odmeki domovinski“, udarjajo tamburaši „Zvonimira“ i „Slovenije“; 10. F. S. Vilhar: „Slovo“, možki zbor. Bariton-solo poje g. jur. M. Dolenc, na glasovirju spremlja g. jur. J. Kozina. — Iz posebne prijaznosti sodelujejo gg. pevci in tamburaši sl. hrv. akad. društva „Zvonimir“. — Začetek točno ob 8. uri zvečer.

Slovstveni klub akad. društva „Slovenija“ imel je po božičnih počitnicah naslednje seje: V. redna seja je bila dne 23. januarja t. l.; reditelj jur. A. Nagod; čital je jur. Fr. Štupica dve lirici in jedno epično pesem; ocenil jih je phil. Josip Žilih. Referata ni bilo. — VI. redna seja je bila dne 31. januarja; reditelj jur. Fr. Štupica; čital je jur. Endé humoresko „Podrti plot“, katero je ocenil jur. O. Dev; phil. Iv. Zupanec je referoval „Lesotržvo v Savinjski dolini“. Mesto odstopivšega tajnika phil. Fr. Vidica bil je izvoljen jur. Fr. Štupica. — VII. redna seja je bila dne 6. februarja; reditelj phil. Iv. Zupanec; čital je jur. Met. Dolenc „Prospeh slov. glasbe v sedanjem času“. Ocenil je berilo jur. O. Dev, referoval pa je phil. Val. Mulaček „Doneski k zgodovini naravoslovja na Slovenskem“, I. del. — VIII. redna seja je bila dne 13. februarja; reditelj jur. M. Pajk; čital je jur. V. Flerin „Otrobi“, katere je ocenil phil. Iv. Zupanec; phil. Fr. Vidica pa je referoval „O hmelarstvu v Savinjski dolini“. — IX. redna seja je bila dne 20. februarja; reditelj jur. Met. Dolenc; čital je jur. R. Gruntar „Raiffeisen in slovenske posojilnice“, berilo je ocenil phil. Josip Žilih, phil. Val. Mulaček pa je nadaljeval uže omenjenega referata II. del. — X. redna seja je bila dne 28. februarja; reditelj jur. M. Škerlj; čital je phil. Val. Mulaček „Rudninski zakladi na Kranjskem“, berilo je ocenil phil. I. Kranjec; jur. Met. Dolenc je referoval o drami dr. Tresića „Ljudevit Posavski“, I. del.

Fr. Š.—a.

Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaju jelo je ravnokar šesto svoje poročilo razpošiljati svojim udom drugim rodoljubom z vljudno prošnjo, da naj bi se blagovolili tega društva sponinjati bivši „Slovenjani“. V poročilu se posebno omenja slovenske požrtvovalnosti. Hvala se odbor tega društva spominja izrednih podpornikov in novih ustanovnikov: Gosp. dr. Gregorja Kveka, vseučiliškega profesorja in akademika v Gracu, gospe Marije Murnikove in g. Jož. Bernarda v Ljubljani. Prvi je društvu pristopil kot ustanovnik s 50 gld. Gospa Marija Murnikova je društvu volila 50 gld. in Jož. Bernard pa sto gld. Izmed starih ustanovnikov so društvu poklonili izdatne vsote: Prevz. knez nadškof Alojzij M. Zorn. v Gorici, preml. knez in škof Mih. Napotnik v Mariboru, g. dr. Jernej Glančnik, odvetnik v Mariboru. Velike podpore so društvu podelili deželni zbor kranjski (200 gld.) Družba sv. Cirila in Metoda (50 gld.), državni poslan in na Dunaju, sl. posojilnica v Mariboru itd., dalje g. A. Jurca, trgovec na Ptuj. Kranjski dež. poslanci so poslali mesto venca pokojnemu društvenemu poverjeniku Juriju Kraigherju 20 gld., g. prof. Jos. Stritar je daroval 20 iztisov knjižice „Etwas von Peter Einsam“, gospod Vekoslav Vavpotič na Dunaju, celi prvi natis „Sedem četverospjevov“, J. Kogej neko nagrado. — Mnogo podpor so društvu nabrali marljivi poverjeniki gg. France Dolenc, trgovec v Mariboru, vitez A. Globočnik, vladni svetnik in drž. poslanec, jur. Jak. Kogej, g. Jožef Korač c. kr. sodnik v Il. Bistrici, g. Peter Kraigher, trgovec v Postojni, gosp. Janez Munda, c. kr. okr. živinozdravnik v Brezicah, g. Ivan Murnik, ces. svetovalec v Ljubljani, g. dr. Fr. Stor, odvetnik v Ljubljani, g. Tone Flis, knjigovodja na Vrhniki in tudi g. dr. G. Žmonec, in vseučiliščenika Fr. Muhič in Aleksander Seseč. — Časniki: „Slov. Narod“, „Slovenec“, „Domovina“, „Edinost“, „Mir“, „Slov. Svet“, „Südost. Post“ in „Laibach. Zeitung“ pa tudi „Ljublj. Zvon“ so radi objavljali novice o tem društvu. Predsedniki in zastopniki akad. društva „Slovenija“ gg. Gruntar, Poljanec, Seseč in Žilih so društvu na razne načine koristili. — Nemila smrt je društvu vzela: Veliko dobrotnico gospo Marijo Murnikovo, mons. Fr. Kosarja stoln. prošta v Mariboru, g. Jurija Kraigherja v Postojni in mons. Lora Rutarja na sv. Gori pri Gorici. Vseh dohodkov l. 1894. je bilo 1565 gld., od teh pripada osnovni glavnici 227 gld. 40 nvč. Vsa glavnica znaša sedaj 4472 gld. 33 nvč. Društvo je lani med 48 velikošolcev v 289 slučajih razdelilo 1479 gld. 80 nvč., in sicer v gotovini 858 gld. 5 nvč., za obrednice (à 25 nvč.) pa 671 gld. 75 nvč. Med podpiranci je bilo: 21 juristov, 11 filozofov, 6 tehnikov, 5 veterinarcev, 4 akad. kiparji in slikarji in 1 agronom. Darove za to važno in prepotrebno društvo sprejema vlč. g. dr. Fr. Sedej, c. in kr. dvorni kaplan itd. Dunaj I. Augustinerstr. 7. J. P. ukl.

KNJIŽEVNOST.

Zopet nov slovenski list! „Planinski Vestnik“ ima sicer vse hvalevredni namen, pospeševati med Slovenci gojitev turisticke ter tako tudi izpoznavanje domovine, — ali pa je bilo v ta namen res potreba ustanavljati nov list? Mar ne bi imeli dosedanjí prostora dovolj za gradivo, katero se tu za drag denar podaje čitatelju? „Lj. Zvon“, „Dom in Svet“ donesla bi lahko deloma, „Slov. Narod“, „Slovenec“ in drugi listi v svojih feljtonih zopet deloma vse to in še mnogo več, kar nam obeta program novega lista. Saj pri turistikah menda ne bo treba delati razločka po političnih strankah, in torej bi lahko prinašali vsi slov. listi, kolikor je primerno temu ali onemu, dotične spise in objave, in bi našli gotovo mnogo bolj pot med razumništvo in med narod, nego po novem listu. Sicer res, da brezplačno dostavljanje lista članom „slovenskega planinskega društva“ pridobi temu morda mnogo novih članov, ter je tako list lahko važno agitacijsko sredstvo, ali samo zaradi tega nikakor ne smemo prezreti največjega zla v našem književnem in političnem življenju, — razkositosti in decentralizacije, — in zaradi tega moramo se protiviti vsemu, kar pospešuje to zlo. Z₃.

Wolfov slovensko-nemški slovar, ki ga je uredil M. Pleteršnik, seza v sedaj izšedšem 17. sešitku od besede „razglasje“ do „sedmica“ (II. do str. 464.)

Muzikalije „Glasbene Matice“ za l. 1894. zv. XXIV. in XXV. 1. *Ljubica*, mešani zbor, bes. Krilanove, ugl. A. Foerster, ima med slov. mešanimi zbori najvišjo umetniško vrednost. Besedilo po sebi je izvrstno, skladba pa je primerno tolmači od konca do kraja. Učinek skladbe je tragiški, zajedno pa umetniško vzvišen. Vsem našim pevskim zborom smo jo dolžni priporočati. Ob proizvajanju naj se pazi na to, da se ne vtihotapijo v predavanje nizke navadnosti. To velja uprav o mestu: „V sobici ženice sive, jagode prebirajo“, kjer nam je bolj ugajala prvotna verzija rokopisova, ki je bila tudi opravičenejša, ker tvori v tem odstavku po šest taktov jeden skupen odlomek, ki mora imeti, nalik naglasu v posamnem takem taktu, povdarek na drugem in četrtem mestu. Če pa se strogo ravnamo po tem načelu, vidi se nam, kakor da bi nas hotel skladatelj učiti zopernega zatezanja, kakoršno je običajno pri manj izvežbanih ali pa še mladeniških srednješolskih zborih.

Sedem možkih zborov, ugl. P. Hugolin Sattner. Iz te zbirke priporočamo v prvi vrsti 4. pesem „Za dom mej bojni grom“, ki se izvestno priljubi kot koračnica, katerih imamo v našem slovstvu itak malo. Izraz je krepek, ritem živ, trostavna oblika pravilna. V 10. taktu naj se drugi bas spremeni tako, da začenja zajedno z drugimi. V 2. taktu tria je postop med prvim tenorjem in prvim basom v 8. taktu od konca števši oni med drugim tenorjem in drugim basom nelep. V 14. taktu tria je druga polovična nota v prvem basu nepravilno pisana. — 2. pesem „Kakor nekdanj“ je prav ljubka in preprosta. Pravilni takt bi bil $\frac{6}{8}$, a ne $\frac{3}{8}$, kakoršen je sedaj, ker sicer pridejo nepovdarjani zlogi na močen taktov del. V 1. pesmi „Zjasni zvezde mu temne!“ duh po sebi ni slab, soseben v prvih 4 taktih ne, a poslej jo zapušča vsakršna izpeljava in v 20 taktih se ponavlja na raz-

ličnih stopinjah motiv 8-krat v bistvu neizpremenjen, a 4-krat le malo izpremenjen. V 10. taktu mora dobiti drugi tenor na prvem vdarcu mesto četrtnike *h*, dve osminki *h* in *a*, da se izognemo trdosti nerazvezane disonancije. Ta pesem nam je dokaz, da tudi lep motiv postane vsled nadmernega ponavljanja dolgočasen, morda celo — neprebavljiv.

Pri 6. pesmi „Veseli zbor“ spominja začetek na Jenkov „Naprej!“ Pesem je torej v početku neoriginalna, nadalje pa ni skladba primerna besedilu. — 5. pesem „Zdravica“ je brezpomembna in najslabša v zbirki. — 3. pesem „Pogled v nedolžno oko“ pa nam kaže takisto kot 1. pesem jako kratke motive in precej ponavljanja. Pesmi tudi nedostaje vglabljenja in razpeljave. Vrh tega pa v svoji asketični vzdržljivosti skladba ne odgovarja besedilu in se vidi prisiljena. Prisiljena prostost pa ni nikdar prostost, in besedila ne kaže utesnjevati v spone, katerih ni moči odložiti. — Pesem 7. „Na planine“ ni napačna, vendar pa nas v nečem spominja na znano narodno pesem „Stoji, stoji tam lipica“. Melodija ni nova in se naslanja na istega skladatelja mešani zbor „Na planine“. — Koncem naše ocene nam je treba opomniti, da ne sodimo in ne ocenjamo muzikalij s splošno uvedenega najožjega domačega stališča, marveč, da smo dolžni soditi, ako hočemo i sebi i narodu dobro in blago, z občega svetovnega stališča. Zato je treba paziti, da se ne dvigajo druge pesmi, katere so se svoj čas izvrstno ocenile v drugih razmerah, morda više od teh. t—.

Jugoslovanski stenograf i glasnik ima v 2. št. med drugim: Kultura kod Hrvata i Slovenaca, napisao Ff. — Учебното дѣло въ България отъ А. Т. — Kulturno-zgodovinske novine. — Stenograf. — Stenogr. priloga itd.

„L'Art Russe“. Tako se zove knjiga, ki jo je spisal francoski arhitekt in učenjak Viollet-le-Duc v 1877. letu. V njej se dokazuje in pokazuje zgodovinski razvoj ruske umetnosti, popolnoma različne od zapadne, no ravno tako dragocene. Knjiga je prevedena tudi na ruski jezik, in toplo jo priporočamo ne samo slovenskim tehnologom, nego vsem zavednim Slovincem v obče. Več o njej se govori v članku g. Roščina „Ruska umetnost“ v današnji številki našega lista. Cena ji je 4 rublje. (Francoski izvirnik je mnogo draži. Op. ur.)

Opomnja. Viollet-le-Duc je spisal tudi: a) Dictionnaire raisonné de l'architecture française du XI au XVI siècle. b) Dictionnaire du mobilier français de l'époque Carolingienne à la Renaissance; c) Entretiens sur l'architecture; d) Histoire de l'habitation humaine. Roščin.

Osvěta, č. 3. obseza: Car Mirotvorce (Dalje). — Emil Zola. Piše V. Kalina. — Národopisná výstava československá. Napsal A. Šubert. (Konec). — České básnictvo posledních dvou desetiletí. Podává Eliška Krasnohorská. Jan Neruda. — Marie Červinková Riegrová. — Nové písemství. Tomkov dějepis. itd.

Opomnja uredništva. Poslane nam pesmi, dopise in spise priobčimo polagama. — X. v Zagrebu. Hvala! Le sporočajte v navedenem smislu.

Opomnja upravnistva. Tržaške naročnike vljudno prosimo, naj nam po nakaznicah doplačajo naročnino, kakor so to že storili nekateri.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsako soboto na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke pri upravnistvu po 8 kr. — *Zunaj Austro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu (ulica Molin grande, št. 2).